

MÜCBİR SEBEP VE BEKLENMEYEN HAL NEDENİYLE GEÇİCİ TATİL

Prof.Dr.Mustafa TOPALOĞLU

Avukat - YMM

3213 sayılı Maden Kanunu'nun 37. maddesine göre mücbir sebep veya beklenmeyen haller dolayısıyla işletme ruhsat sahalarında madencilik faaliyetinin geçici bir süre için tatiline veya durdurulmasına karar verilebilir. Kanunun açık anlatımı karşısında, arama ruhsat döneminde mücbir sebep nedeniyle faaliyetlerin tatili mümkün değildir.

Mücbir sebep, dış (özellikle doğal) kuvvetlerin sonucu oluşan olaylardır. Bu olaylar madencinin şahsıyla ilgili olmaksızın kaçınılamaz olarak meydana gelir. Sel, yangın, deprem, grizu patlaması, çökme ve heyelan gibi olaylar mücbir sebebe örnek olarak gösterilebilir.

Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliğinin 4.maddesinde mücbir sebep, "Sel, yangın, deprem, grizu patlaması, çökme, heyelan ve benzeri haller..." olarak tanımlanmıştır. Yönetmelikle benzeri haller ibaresi kullanılarak mücbir sebep hallerini sınırlamaktan kaçınılmıştır.

Beklenmeyen hal ise işletme faaliyeti ile ilgili olarak ortaya çıkar. Beklenilmeyen halin önceden öngörülmemesi, madencinin kusurundan doğmaması ve karşı konulmayacak nitelikte olması gerekir. Tenörde ve jeolojik durumda veya pazarlama şartlarında meydana gelen veya önceden öngörülme- yen değişiklikler ile kamu kurumlarından kaynaklanan olumsuz durumlar, beklemeyen hal sayılabilir.

Yönetmeliğin 41.maddesinde, "tenörde/kalitede, jeolojik şartlarda, ülke ve dünya pazarlarındaki gelişme ve değişimler, ruhsat sahibi şirketin iflasına karar verilmiş olması, özelleştirme kapsamında olan kurumlara ait ruhsat olması, ulaşım, ulaştırma altyapı durumlarında beklenmeyen değişiklikler olması veya yargı kararları sonucu faaliyetin yapılamaz duruma gelmesi." beklenmeyen hallere örnek olarak sayılmıştır. Bunlara ilave olarak Yönetmeliğin tanımlarla ilgili 4. maddesinde "ilgili mevzuat gereğince diğer kurumlardan alınması gereken izinlerin alınamaması durumları ve grev, lokavt, işletme faaliyetlerini engelleyen diğer toplumsal olaylar " da beklenmeyen hal olarak tanımlanmıştır.

Yönetmeliğin 41.maddesinde ise beklenmeyen hallere ilişkin yapılan sayma ise örnek değil sınırlayıcı niteliktedir. Buna göre burada sayılmayan bir olay beklenmeyen hal olarak sayılamaz. Böyle bir sınırlama, yeni durumların ortaya çıkması halinde uygulama güçlükleri ortaya çıkarabilir. Ancak MİGEM, bir olayı beklenmeyen hal olarak kabul etmek için Yönetmeliğin 41.maddesinde yazılı sayılı sebeplerden birisine girecek şekilde yorumlamaya gayret ederek olayın özelliğine göre genişletici bir idari uygulama içindedir. Özellikle bu durum terör ve güvenlik tehdidi nedeniyle maden işletmesinin yapılamaması halinde kendini göstermektedir. MİGEM, genişletici bir yorumla terör ve güvenlik tehdidini "ulaşım, ulaştırma altyapı durumlarında beklenmeyen değişiklikler olması" sebebine altlayarak bu yöndeki geçici tatil taleplerini kabul etmektedir.

Yönetmeliğin 37.maddesinde beklenmeyen hal nedeniyle ilgili kurumlardan izin alınamamasında ruhsat sahibinin kusurunun araştırılmasını öngörmektedir. Kusurun varlığı beklenmeyen hal durumunu ortadan kaldırdığından bu hüküm hukuk tekniğine aykırı olmuştur. Zira, kusur varsa öngörülemezlik ve kaçınılmazlık unsuru eksik kaldığından beklenmeyen halin varlığından söz

edilmez. Ayrıca, bu vesileyle MİGEM'in kamu kurumlarından izin alınmamasını işletme iznini almak için öngörülen süreyi durdurmayacağına yönelik katı bir uygulama içinde olduğunu, bu nedenle çok fazla ruhsat iptali gerçekleştirdiğine değinmekte yarar vardır. Ne var ki idare mahkemeleri büyük çoğunlukla idari izin alınmamasını beklenmeyen hal olarak kabul ederek ruhsat iptallerinde hukuka uyarlık bulmamaktadır.

6309 sayılı Kanun döneminde verilen eski tarihli Danıştay kararında tek alıcı durumundaki Etibank'ın maliyet bedeli altında fiyat teklif etmesi halini mücbir sebep veya beklenmeyen hal kabul edilmemiştir. Danıştay 8.Dairesinin 29.06.1971 gün ve E.1970/1991, K.1971/1799 sayılı kararı aynen şu şekildedir: *"işçilik ve navlun ücretlerinin yüksek olması, cevherin homojen olmaması ve yegane alıcı durumundaki Etibank'ın maliyet fiyatı altında fiyat teklif etmesi nedeni ile meydana gelen satış imkansızlığının, mücbir sebep veya beklenilmeyen hal olarak kabulüne imkan görülmediğinden pritle karışık bakır madeni işletme sahasının muvakkat tatil isteğinin reddinde isabetsizlik bulunmadığından..."*. Pazarlama şartlarındaki değişiklik sayılabilecek bu durumun beklenmeyen hal kavramına sokulabileceğinden, Danıştay'ın bu kararını isabetli bulmamaktayız. Nitekim Yönetmeliğin 41. maddesinde iç ve dış pazarlama durumundaki değişiklikler beklenmeyen hal sayılmıştır. MİGEM de belgelenen pazarlamadaki olumsuz değişiklikleri beklenmeyen hal sayarak bu yöndeki geçici tatil taleplerini kabul etmektedir.

Yönetmelikte, I., II (a) ve V. Grup madenler için ilgili pazardaki değişimler geçici tatil sebebi olarak kabul edilmemektedir. Yine bu tür madenlerde işletme izni alınmasından sonra üretim faaliyetine geçilmeden geçici tatil talebinde bulunma olanağı yoktur (Yönetmelik m.41/7).

Bununla beraber Danıştay'a göre, başlangıçta düşük oranda bulunan demir cevheri içindeki kükürt oranının sonradan işletmeye engel olacak şekilde artması, geçici tatil sebebi sayılması gerekir. Danıştay'ın olumlu bulduğumuz içtihadında şu ifadeler yer verilmektedir: *"Demir cevheri içindeki kükürt oranı, sinter ameliyesi ile düşürülebilirse de, bu ameliyenin henüz yurdumuzda yapılmaması ve yurt dışında yapılması halinde, cevherin satış fiyatına göre pahalıya mal olması nedeni ile davacıya ait işletme ruhsatlı sahadaki madenle, başlangıçta düşük oranda olan kükürt miktarının artması ve sinter ameliyesinin yaptırılmaması nedeni ile cevher satışının imkansız hale geldiğinin anlaşılması üzerine, bu durumun beklenilmeyen hal kabul edilerek 6309 sayılı Yasanın aksi yolda tesis işleminin iptaline..."* Danıştay 8. D. 09.05.1972 gün ve E.1971/2604, K.1972/1764.

Önceden maden hakkı sahibinin iflasının geçici tatil olanağı veren mücbir sebep olarak kabul edilmemekteydi. Ancak uygulamadan doğan bu sıkıntıları ortadan kaldırmak için Yönetmeliğin 41.maddesine "ruhsat sahibi şirketin iflasına karar verilmiş olması" beklenmeyen hal olarak sayılmıştır. Ticaret şirketleri, Türk Ticaret Kanununa göre tacir sayıldıklarından istisnasız iflasa tabidirler. Bunun yanında gerçek kişi tacirlerin de iflasına karar verilebilir. Kanaatimizce bu ayrıma dikkat edilmemiştir. Her ne kadar Yönetmelik hükmünde sadece şirketin iflasından söz edilmişse de, gerçek kişi maden ruhsat sahibi hakkında da iflas kararı verilirse bu durumda geçici tatil kararı verilebilmelidir. Bu suretle maden ruhsatının idaresi kendine geçen iflas idaresi, maden ruhsatını işletme yükümünden kurtulacaktır.

Mücbir sebep veya beklenilmeyen hal durumunun ortaya çıktığı işletme ruhsat sahalarında faaliyetin geçici tatili için ruhsat sahibince gerekli belgelerle MİGEM'e müracaat edilir. Yapılan inceleme sonrası talebin uygun bulunması durumunda müracaat tarihi, geçici tatilin başlama tarihi olarak kabul edilerek bir yıla kadar geçici tatil verilebilir. Bir yıllık süre Kanunda olmamasına rağmen Yönetmelik'te idarenin takdir yetkisine dayanarak konulmuştur. Bu suretle mücbir

sebeap ve beklenilmeyen hal durumu ortaya ıkısa da maden ruhsat sahasının uzun süre atıl durumda kalması önlenmek istenmiştir.

MİGEM, geçici tatil talebi ile ilgili olarak sunulan bilgi ve belgelerin eksik olduğunu tespit etmesi veya daha başka bilgi veya belgelere ihtiyaç duyması halinde ruhsat sahibinden iki aylık süre içinde söz konusu bilgi ve belgeleri tamamlamasını ister. Verilen iki aylık süre içinde eksikliklerin tamamlayan geçici tatil taleplerinde, ilk dilekçeyle talep tarihi esas alınır.

Geçici tatili gerektiren mücbir sebep ve beklenilmeyen hal durumu bir yıllık süre somunda da devam ediyorsa, ruhsat sahibinin talebi ile geçici tatil talebi MİGEM tarafından yeniden değerlendirilerek geçici tatilin devamına karar verilebilir. Daha nceki düzenlemedeki geçici tatilin altı ayı geçemeyeceği şeklindeki düzenlemenin bu şekilde yumuşatılması isabetli olmuştur ¹.

Maden Kanununun 7 nci maddesi gereğince alınması zorunlu olan izinlerin alınamamasından kaynaklanan geçici tatil talepleri, en fazla iki defa birer yıl süre ile uzatılabilir.

Ruhsat sahibinin geçici tatile neden olan olay yada durumun ortadan kalkmasından itibaren üç ay içinde faaliyete geçmemesi durumunda ruhsat teminatı irat kaydedilir. Üç aylık sreden sonraki altı ay içinde (3+6=9) de faaliyete geçilmemesi halinde işletme projesinde beyan edilen üretim miktarının %10'u üzerinden Devlet hakkı alınmaktadır.

Ruhsat sahibi, geçici tatilin devam ettiği süre zarfında Kanununun 29 uncu maddesinde öngörülen işletme faaliyet belgelerini vermek zorunda değildir. İşletme faaliyet belgeleri ise, "işletme faaliyet bilgi formu" "satış bilgi formu" ile Yönetmeliğin 27.maddesinde belirtilen diğer belgelerdir.

Ereğli Kömür Havzasındaki taşkömürü ruhsatları ve 2840 sayılı Kanunda sayılan bor tuzu, toryum ve uranyum maden ruhsatları geçici tatile ilgili Maden Kanununun 37. maddesinde yer alan süre kısıtlamalarına tabi değildir.
